

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile Adil Ticaret Uygulamalarının Trakya Bölgesi Açısından Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Dr. Çağatay AKDOĞAN (https://orcid.org/0000-0003-0147-6468), Trakya Üniversitesi, Turkey; e-mail: cagatayakdogan@trakya.edu.tr

Öz

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı kapsamında 2016 yılında yürürlüğe giren “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”, 17 ana maddeden oluşan evrensel bir eylem çağrısıdır. Bu amaçlar; açlığın ve yoksulluğun sona ermesi, temiz enerjiye ve suya erişim, adalet ve eşitliğin sağlanması gibi tüm dünyanın karşı karşıya kaldığı temel sorunları çözmeyi ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını hedeflemektedir. Bunun yanında hem üretimin hem de tüketimin daha sürdürülebilir ve çevre dostu bir şekilde yapılmasına yönelik pek çok adım atılmaktadır. Bu konuda son yıllarda önemi ve uygulama alanı oldukça artan temalardan biri olan “adil ticaret”, üreticilerin ve çalışanların daha iyi şartlarda ticaret yapmasını sağlamakta, aynı zamanda iklim değişikliği gibi konularda da mücadele etmektedir. Adil ticaret ile ilgili dünya genelinde pek çok organizasyon mevcut olup bunlardan birisi olan Dünya Adil Ticaret Organizasyonu (WFTO), adil ticaret uygulamalarının iyi bir şekilde yürütülmesi için çevreye saygı, şeffaflık, cinsiyet eşitliği gibi on ilke belirlemiştir. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerini kapsayan Trakya bölgesi, Türkiye genelinde özellikle tarım alanında önemli bir ağırlığa sahiptir. Bu sebeple sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde adil ticaret uygulamalarının Trakya bölgesinde yaygınlaşmasının ekonomik, çevresel ve sosyal anlamda önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada Trakya bölgesinde yürütülebilecek adil ticaret uygulamalarının sağlayabileceği katkılar hem bölgenin ekonomik, sosyal ve çevresel yapısı ve kalkınması açısından hem de ülkenin ekonomisi ve kalkınması açısından değerlendirilmektedir. Değerlendirmeler sonucunda, adil ticaret uygulamalarının su ve toprağın daha verimli kullanılmasına, istihdamın artmasına, kadın girişimcilerin desteklenmesine, ihracat ve döviz girişinin artışına yardımcı olacağına dair çeşitli çıkarımlarda ve önerilerde bulunulmakta, bu konuda bölgenin sahip olduğu birtakım avantajlardan bahsedilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Adil Ticaret, Trakya Bölgesi, Bölgesel Kalkınma.

Jel Kodları: M13, 018, Q17

Evaluation Of Sustainable Development Goals And Fair Trade Practices in Thrace Region

Abstract

The “Sustainable Development Goals,” which came into force in 2016 within the United Nations Development Programme (UNDP) scope, is a universal call to an action consisting of 17 main themes. These goals aim to solve the world's fundamental problems, such as ending hunger and poverty, access to clean energy and water, ensuring justice and equality, and ensuring that all people live in peace and prosperity. In addition, many steps are taken to make both production and consumption more sustainable and environmentally friendly. Fairtrade, one of the themes whose importance and application area has increased considerably in recent years, enables manufacturers and employees to trade under better conditions and also struggles with issues such as climate change. There are many organizations around the world related to fair trade, and one of them, the World Fair Trade Organization (WFTO), has determined ten principles such as respect for the environment, transparency, and gender equality for the excellent execution of fair trade practices. The Thrace region, which includes the provinces of Edirne, Kırklareli and Tekirdağ, has a significant value in Turkey, especially in field of agriculture. For this reason, it is thought that the spread of fair trade practices in the Thrace region within the framework of sustainable development goals will make essential contributions in economic, environmental, and social terms. Therefore, in this study, the contributions of fair trade practices that can be carried out in the Thrace region are evaluated both in terms of the economic, social and environmental structure and development of the region and in terms of the Turkey's economy and development. As a result of the evaluations, various inferences and suggestions are made that fair trade practices will help use water and land more efficiently, increase employment, support women entrepreneurs, increase exports and foreign exchange inflows, and some advantages of the region in this regard are mentioned.

Keywords: Sustainable Development Goals, Fair Trade, Thrace Region, Regional Development.

Jel Codes: M13, 018, Q17

1. Giriş

Günümüz üretim ve tüketim alışkanlıkları göz önüne alındığında, tüketim temeline dayanan bir ekonomik modelin yer aldığı görülmektedir. Özellikle sanayi devriminden sonra üretim kapasitelerinin artması, tüketimi teşvik edici propaganda araçlarının gelişmesi daha fazla üretime ve tüketime yol açmaya başlamıştır. Bu oluşum işletmeler ve tüketiciler açısından olumlu sonuçlar meydana getirirse de özellikle doğal çevre ve kaynakların kullanımı açısından büyük sorunları da beraberinde getirmiştir. Çevresel zararların yanında sosyal ve ekonomik boyutta meydana gelen çarpık gelişmeler “sürdürülebilir kalkınma” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Brundtland raporu ile ortaya çıkan, sonrasında Binyıl Kalkınma Hedefleri ile devam eden sürdürülebilir kalkınma çalışmaları, 17 maddeden oluşan “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” şeklinde nihai halini alarak yoksulluğun, açlığın, eşitsizliğin sonlandırılması ve doğal kaynakların korunması gibi amaçlar çerçevesinde devam etmektedir.

Mal ve hizmetlerin takas edilmesiyle başlayan ticaret uygulamaları günümüzde çok çeşitli mal ve hizmetlerle, çok farklı ödeme koşullarıyla, çeşitli ulaşım araçlarıyla veya iş yapma modelleriyle yapılmaktadır. Ticaretin daha yaygın ve serbest bir şekilde yapılması hem üretimi hem de tüketimi artırdığı gibi doğal kaynakların aşırı kullanımına, enerji ihtiyacının artmasına, verimliliğin sağlanması amacıyla işgücünün daha zor şartlarda çalışmasına sebebiyet verebilmektedir. Kalkınmadaki çarpık yapı, büyük işletmelerin daha da büyümelerine yardımcı olurken küçük üreticilerin ve çalışanların geçimlerini sağlamalarını ve kaliteli yaşam sürmelerini güçleştirebilmektedir. Serbest ticaret uygulamaları ülke ekonomilerine olumlu katkılar sunsa da zamanla üretimde kâr hırsını körükleyerek, uygun olmayan ortam ve şartlarda mal veya hizmet üretimine yol açmaya başlamıştır. Bunun yanında şirketlerin, aracılardan, perakendecilerin kârlarını artırarak daha da büyümesinin yanında çalışanların ve küçük üreticilerin bu ekonomiden yeterli payı alamamasıyla ticarete adil olmayan, güven unsurunun ikinci plana atıldığı bir yapı ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sebeple özellikle küçük üreticilerin korunması ve ticarete adil bir paylaşımın gerçekleştirilmesi için ülkeler ve sivil toplum kuruluşları “Adil Ticaret (Fair Trade)” kavramını meydana getirerek ticarete yeni bir model oluşturmayı amaçlamaktadırlar. Adil ticaret, üretici – aracı – tüketici arasındaki dengeyi haklar ve sorumluluklar çerçevesinde yeniden dengelemeye çalışan bir hareket olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında adil ticaret hareketi stratejik kalkınma için ortaya çıkartılan çeşitli stratejilerin bir parçası olarak görülebilmektedir.

Bu çalışmada, Birleşmiş Milletler (UN) tarafından belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile bu amaçların gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynayabilecek Adil Ticaret İlkelerinin üzerinde durulmaktadır. Birbirine yakın ilke ve amaçları olan bu hareketlerin ortak noktaları üzerinde durularak, kesişen bu noktaların Trakya Bölgesinde uygulanması sonucunda bölgeye sunabileceği katkılar değerlendirilmekte, çeşitli tavsiyelerde ve çözüm önerilerinde bulunmaktadır.

2. Sürdürülebilir Kalkınma

Tüketim ve beraberinde üretim artışının hem doğal kaynakların aşırı kullanımına hem doğanın daha fazla zarar görmesine neden olabilecek seviyelere gelmesi, bölgesel ve küresel çapta daha sağlıklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Bu noktada çeşitli sivil toplum kuruluşları

ve devlet organları, başta çevre sorunlarının giderilmesi için çeşitli organizasyonlar ve toplantılar gerçekleştirmektedirler. 1987 yılında BM Genel Kurulu Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayınlanan “Ortak Geleceğimiz” (Brundtland Raporu olarak da adlandırılmaktadır) raporunda “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramı kullanılmıştır. Bu rapora göre sürdürülebilir kalkınma; “*bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma*” şeklinde tanımlanmaktadır (WCED, 1987). Böylelikle şu anda ve gelecek dönemlerde doğanın ve kaynakların korunarak, onlara mümkün olduğunca daha az zarar verilerek üretim ve tüketim faaliyetlerinin yürütülmesi, gelecek kuşaklara daha yaşanabilir bir dünya bırakılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Rapora göre, sürdürülebilir kalkınmanın yalnızca çevresel olarak değil sosyal ve ekonomik boyutlarının da olduğu, üçlü bir sac ayağı üzerinde bulunduğu görülmektedir. Daha sonra 2000 yılında kabul edilen ve on beş yıllık evrensel çerçeve koyan “Binyıl Kalkınma Hedefleri (Millennium Development Goals)”, dünya çapında bir dizi önemli sosyal problemin giderilmesi için küresel bir seferberliğin başlangıcını oluşturmaktadır. Yoksulluk, açlık, sağlık problemleri, cinsiyet eşitsizliği gibi önemli toplumsal sorunların giderilmesi için çözüm önerilerinin sunulduğu Binyıl Kalkınma Hedeflerinde genel olarak çözülmesi planlanan sekiz hedef belirlenmiştir. Daha sonra 2012’de Rio+20 Zirvesinde BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı düzenlenmiş, 2015 yılında ise Binyıl Kalkınma Hedeflerinin daha gelişmiş hali olarak “Gündem 2030: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (Sustainable Development Goals)” aralarında Türkiye’nin de bulunduğu Birleşmiş Milletlere üye 193 ülke tarafından kabul edilmiş ve Ocak 2016’da yürürlüğe girmiştir. 17 ana hedef ve 169 alt hedeften oluşan sürdürülebilir kalkınma amaçlarının dünyanın sürdürülebilir bir yörüngeye taşınma noktasında yardımcı olabilecek önemli fikirler taşıdığı düşünülmektedir (Sachs, 2012).

Birleşmiş Milletler tarafından “2030: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” ve bu amaçların kapsamı şu şekilde sıralanmaktadır.

Tablo 1. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Kapsamı

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Kapsam
Amaç 1. Yoksulluğa son	Yoksulluğun tüm biçimleriyle ve her yerde sona erdirilmesi.
Amaç 2. Açlığa son	Açlığın sonlandırılması, gıda güvenliğinin sağlanması, yeterli beslenmenin sağlanması, sürdürülebilir tarımın teşvik edilmesi.
Amaç 3. Sağlıklı ve kaliteli yaşam	Sağlıklı yaşamın sağlanması ve her yaşta bireyler için refahın teşvik edilmesi.
Amaç 4. Nitelikli eğitim	Kapsayıcı ve eşitlikçi kaliteli eğitimin sağlanması, herkes için yaşam boyu öğrenme fırsatı sunulması.
Amaç 5. Toplumsal cinsiyet eşitliği	Cinsiyet eşitliğinin sağlanması, tüm kadın ve kızların toplumsal konularının güçlendirilmesi.
Amaç 6. Temiz su ve sanitasyon	Herkes için temiz suya ulaşımın ve bunun sürdürülebilir yönetiminin sağlanması.
Amaç 7. Erişilebilir ve temiz enerji	Herkes için uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimin sağlanması.
Amaç 8. İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme	Herkes için sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyümenin sağlanması, tam ve üretken istihdamın sağlanarak insana yakışır işlerin teşvik edilmesi.
Amaç 9. Sanayi, yenilikçilik ve altyapı	Dayanıklı altyapının oluşturulması, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi.
Amaç 10. Eşitsizliklerin azaltılması	Ülkelerin içindeki ve ülkeler arasındaki eşitsizliğin azaltılması.
Amaç 11. Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar	Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir yapıya kavuşturulması.
Amaç 12. Sorumlu üretim ve tüketim	Sürdürülebilir üretim ve tüketim modelinin sağlanması.
Amaç 13. İklim eylemi	İklim değişikliği ve etkileriyle mücadele için acil önlemlerin alınması.
Amaç 14. Sudaki yaşam	Sürdürülebilir kalkınma için okyanusların, denizlerin ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılması.
Amaç 15. Karasal yaşam	Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, restore edilmesi ve teşvik edilmesi, ormanların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, çölleşmeyle mücadele edilmesi, toprakların verimlilik kaybının durdurulması ve tersine çevrilmesi, biyoçeşitlilik kaybının durdurulması.
Amaç 16. Barış, adalet ve güçlü kurumlar	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların teşvik edilmesi, herkesin adalete erişim sağlaması, her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların oluşturulması.
Amaç 17. Amaçlar için ortaklıklar	Başarılı bir sürdürülebilir kalkınma yapısı hükümetler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında iyi bir iş birliğini gerektirmektedir. Bu kapsayıcı ortaklıkların küresel, bölgesel, ulusal ve yerel düzeyde insanları ve gezegeni merkeze alan ortak vizyon ve hedefler üzerine inşa edilmesi.

Kaynak: United Nations. Sustainable Development Goals: 17 Goals to Transform Our World
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

Sürdürülebilirlik konusuna olan ilgilinin artması, bireylerin ve tüketicilerin sürdürülebilir ürünlere yönelik talebinin artması sonucunda “sürdürülebilir ürünler” ile ilgili çok sayıda organizasyon ve yapılanma meydana gelmeye başlamıştır. Bu noktada pek çok organizasyon ve işletme tedarik zincirinde çevresel etkileri azaltmak, sosyal sorumlulukları ve ekonomik refahı artırmak gibi faaliyetler yürütmeye başlamıştır. Yeşil pazarlama, yeşil tedarik, organik ürünler gibi çeşitli ürün ve stratejilerin ortaya çıktığı bu dönemde “adil ticaret” hem üreticilere hem perakendecilere hem de sürdürülebilirlik konusunda hassasiyeti olan kişilere önemli faydalar sağlayacak bir organizasyon olarak kendine yer bulmuştur.

3. Adil Ticaret

Üçüncü dünya ülkelerinde yer alan ve en az gelişmişlik seviyesine sahip ülkeler, özellikle tarımsal ürünlerin üretimi ve bunların ticareti noktasında diğer ülkelere göre çeşitli avantajlardan yoksun olarak dezavantajlı bir konumda bulunmaktadır. Bu sebeple küresel düzeyde serbest tarım ürünleri ticareti bu ülkelere zarar verebilmektedir. Adil ticaret hareketi ise bu eşitsizliği/dengesizliği ortadan kaldırmaya yönelik bir girişim olarak görülmektedir. Adil ticaret hareketi, tüketicilerin üretim süreçlerini anlayarak üçüncü dünya ülkelerindeki üreticilerin ürünlerini satın almalarını teşvik etmekte, böylelikle bu ülkelerdeki üreticilere makul bir getiri sağlanmasını, serbest ticaretin onlar üzerindeki olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır (Whang ve Chen, 2019). Adil ticaret, küresel ticaretin getirmiş olduğu rekabette güçsüz bir konumda bulunan üreticilerin ve işçilerin haklarını korumayı, daha iyi ve adil ticaret koşulları sunarak sürdürülebilir kalkınmayı hedeflemektedir. Adil ticaret hareketi yalnızca ekonomik başarı sağlamayı değil birtakım sosyal amaçları gerçekleştirmeyi kendine hedef olarak belirlemektedir. Ekonomik gelişme ve yoksulluğun sonlandırılmasının yanında sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlarını da içine almaktadır (Le Mare, 2008). Modern anlamda adil ticaret hareketi 1980’lerin başında Hollandalı bir rahibin Oaxaca dağlarındaki Meksikalı kahve üreticilerinin onlara onurlu bir yaşam standardı sağlayacak fiyatları alamadıklarını halka duyurmasıyla başlamıştır (Modelo, 2014). Adil ticaret girişimlerine destek olmak ve hareketin hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmak için adil ticaret sertifikasyonu ve etiketleme yapılmaya başlanmıştır. Bu etiketleme ve sertifikasyonla birlikte malların tedarik zincirinin kısaltılması, erişilemeyen pazarlara erişimin sağlanması ve üreticilerin sattıkları mallardan prim alma fırsatının ortaya çıkartılması amaçlanmaktadır (Naylor, 2014). Bu noktada adil ticaretle ilgili ilk etiketleme “Max Havelaar” adlı etiketleme kuruluşu tarafından Meksikalı kahve üreticilerine yönelik yapılmıştır (Arslantürk ve Aysen, 2015).

Adil ticaret uygulamaları ile ilgili olarak dünya çapında pek çok organizasyon kurulmuştur. 1998 yılında kurulan “FINE”, dört ana adil ticaret organizasyonun resmi olmayan birliğini temsil etmektedir. FINE birliği; Uluslararası Adil Ticaret Etiketleme Organizasyonu (Fairtrade Labelling Organizations International – FLO), Dünya Adil Ticaret Organizasyonu (World Fair Trade Organizations – WFTO), Avrupa Dünya Mağazaları Ağı (Network of European Worldshops – NEWS!) ve Avrupa Adil Ticaret Birliği (European Fair Trade Association – EFTA) tarafından oluşturulan bir çatı organizasyon görevi görmektedir. Resmi bir çalışma yapısı ve karar alma mekanizması bulunmayan FINE organizasyonu adil ticaret için rehber ve temel ilkeleri belirlemeye çalışmaktadır. FINE tarafından adil ticaret; “diyalog, şeffaflık ve saygıya dayalı,

uluslararası ticarete daha fazla eşitlik arayan bir ticaret ortaklığıdır. Marjinalleştirilmiş üreticilere ve işçilere (özellikle güney bölge ülkelerinde) daha iyi ticaret koşulları sunarak ve onların haklarını güvence altına alarak sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunur. Tüketiciler tarafından desteklenen adil ticaret örgütleri, üreticileri desteklemek, farkındalık yaratmak ve geleneksel uluslararası ticaretin kurallarında ve uygulamalarında da değişiklikler yapmak için kampanya yürütmekle aktif olarak ilgilenmektedir” şeklinde açıklanmaktadır (european fair trade association.org).

Bu dördü yapının bir üyesi olan Dünya Adil Ticaret Organizasyonu (World Fair Trade Organizations – WFTO) adil ticaret ilkelerini tam olarak uygulayan ve sosyal girişimcilerden oluşan küresel bir topluluktur. Bu organizasyonun en önemli paydaşlarını çiftçiler, işçiler ve zanaatkarlar gibi sosyal girişimler oluşturmaktadır. Girişimlerin çoğunluğunu kadınların oluşturduğu organizasyonda, sosyal girişimlerin adil ticaret uygulamasına ait 10 adet ilkeyi hem üretim süreçlerinde hem de tedarik zincirlerinde uygulamaları gerekmektedir. Adil ticaret uygulamasının sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli olan 10 ilke Tablo 2.’de şu şekilde sıralanabilmektedir (wfto.com):

Tablo 2. Adil Ticaretin 10 İlkesi ve Kapsamı

Adil Ticaret İlkeleri	Kapsam
1. Ekonomik olarak dezavantajlı üreticiler için fırsatlar yaratmak	Bu ilke çerçevesinde ticaret yoluyla yoksulluğun azaltılması hedeflenmektedir. Küresel şirketler yerine aile işletmesi, dernek veya kooperatifler gibi küçük marjinal üreticilerin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle özellikle küçük işletmelerin ekonomik olarak güvence sağlayabilecekleri, yoksulluktan kurtularak kendi kendilerine yetebilecekleri bir yapıya sahip olmaları planlanmaktadır.
2. Şeffaflık ve hesap verebilirlik	Kuruluş yönetim ve ticari ilişkiler konusunda oldukça şeffaftır. Kuruluş, organizasyonda yer alan tüm paydaşlara karşı sorumlu davranmakta, ticari bilgilerin gizliliğine önem vermektedir. Karar alma süreçlerinde tedarik zincirinde yer alan tüm üyelerin katılımı sağlanmaktadır.
3. Adil ticaret uygulamaları	Küçük üreticilerin ekonomik, sosyal ve çevresel refahı için mücadele edilmekte, kâr ikinci planda yer almaktadır. Bu kuruluşa üye olan tedarikçiler, istenilen zamanda ve kalitede ürünleri teslim etme taahhüdünde bulunmaktadırlar. Adil ticaret ürünlerini alan alıcılar, küçük işletmelerin mali dezavantajlarından dolayı üreticilere en az %50 ön ödeme yapmaktadırlar.
4. Adil ödeme	Adil ödeme, üreticilere adil ödeme imkânı sağlayan aynı zamanda piyasada sürdürülebilir olan ve alıcı-satıcı tarafından kabul edilebilen ödemedir. Adil ödeme kapsamında “eşit işe eşit ücret” politikası uygulanmakta olup yerel bazda yaşanabilecek bir ücret düzeyini kapsamaktadır.
5. Çocuk işçiliğinin ve zorla çalıştırılmasının önlenmesi	Kuruluş, BM Çocuk Hakları Sözleşmesine ve çocukların çalıştırılmasına ilişkin ulusal/yerel yasalara bağlı uygulamalar yürütmektedir. Bu organizasyon, üyelerinde veya evde çalışanlarda zorla çalıştırma durumunun önlenmesi adına faaliyetler yürütmektedir. Çocukların, adil ticaret ürünlerinin üretimine katılma durumları her zaman açıklanmakta ve takip edilmektedir. Bu noktada çocukların refahı, güvenliği, eğitim gereksinimleri ve hatta oyun ihtiyaçlarının olumsuz bir şekilde etkilenmemesine yönelik uygulamalar yapılmaktadır.
6. Ayrımcılık yapmama, cinsiyet eşitliği ve kadınların ekonomik açıdan güçlendirilmesi ve örgütlenme özgürlüğünün sağlanması	Kuruluşta yer alan işletmeler işe alma, eğitime, terfi, işten çıkarma gibi durumlarda herhangi bir ırk, dil, din, yaş, siyasi görüş, cinsiyet ayrımcılığı yapmamaktadır. Erkekler kadar kadınların da üretken olmalarını teşvik eden politikalar uygulanmakta olup, kadınların yönetim yapısında üst pozisyonlara ulaşmalarına olanak sağlanmaktadır. Ayrıca kuruluş, tüm çalışanların kendi seçtikleri sendikaları kurma, bunlara katılma ve toplu pazarlık yapma hakkına saygı duymaktadır.

7. İyi çalışma koşullarının sağlanması	Kuruluş, çalışanları ve/veya üyeleri için güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı sağlamaktadır. Çalışanlar ve/veya üyeler için çalışma saatleri ve koşulları, sağlık ve güvenlik ile ilgili konular ulusal, yerel yasalar ve ILO sözleşmeleri tarafından belirlenen koşullara uygun yürütülmektedir.
8. Kapasite oluşturmanın sağlanması	Bu organizasyon, adil ticaret yoluyla küçük, marjinalleştirilmiş üreticiler için olumlu gelişmeleri artırmaya çalışmaktadır. Kuruluş, kendi çalışanlarının veya üyelerinin beceri ve yeteneklerini geliştirmek için çalışmaktadır. Doğrudan küçük üreticilerle çalışan kuruluşlar, bu üreticilerin yönetim becerilerini ve üretim yeteneklerini geliştirmeye yerel, ulusal veya uluslararası pazarlara ulaşmalarına yardımcı olmaya çalışmaktadır.
9. Adil ticareti teşvik etmek	Kuruluş adil ticaret hakkında farkındalık yaratmayı, adil ticaret yoluyla dünya ticaretinde daha adil bir düzenin sağlanmasını amaçlamaktadır. Kuruluş, müşterilerine kendisi, pazarladığı ürünler, ürünleri yapan veya hasat eden üretici kuruluşlar veya üyeleri hakkında bilgi sağlamakta, her zaman için dürüst reklam ve pazarlama tekniklerini kullanmaktadır.
10. Çevreye saygı	Adil ticaret ürünleri üreten kuruluşlar, mümkün olduğunca yerel üreticilerden hammadde satın almaktadırlar. Adil ticaret ürünlerini üreten işletmeler, enerji tüketimini azaltmaya çalışan üretim teknolojilerini ve mümkün olduğunca sera gazı emisyonlarını en aza indiren yenilenebilir enerji teknolojilerini kullanmaktadır. Adil ticaret tarımsal emtia üreticileri, mümkün olduğunca organik veya düşük pestisitli (kimyasal) üretim yöntemleri kullanmakta, paketleme için de mümkün olduğunca geri dönüştürülmüş veya biyolojik olarak kolayca parçalanabilen malzemeler kullanmakta ve ürünlerini mümkün olduğunca deniz yoluyla göndermektedirler.

Adil ticaret pazarı, ilk olarak el sanatları ürünlerinin ağırlıkta olduğu bir pazarken günümüzde tarım ürünlerini de ticaret yelpazesine dâhil etmektedir. Adil ticaret sertifikasına sahip ilk ürün olan kahvenin yanında günümüzde adil ticaret sertifikası taşıyan çay, kakao, mısır, pirinç gibi tarım ürünleri ile el sanatları ürünlerinin ve el işi tekstil ürünlerinin yer aldığı geniş bir ürün demeti karşımıza çıkmaktadır (Ağır v., 2016). 2019 yılı itibarıyla 35 binden fazla adil ticaret sertifikalı ürün 145 farklı ülkede tüketicilere ulaştırılmaktadır. 2019 yılı itibarıyla dünya genelinde adil ticaret yapan üretici organizasyonu sayısı 1.880 iken adil ticaret sertifikalı tarlalarda çalışan işçi sayısı 174.136, adil ticaret sertifikalı küçük ölçekli üretici kuruluşlarında çalışan çiftçi sayısı ise 1.716.245'tir. Bunun yanında adil ticaret sertifikalı ürünlerin üretiminde çalışanların yaklaşık %20-25'inin kadınların oluşturduğu görülmektedir (fairtrade.net). Adil ticaret sisteminde sertifikalı ürünler piyasa fiyatının üzerinde (yaklaşık %20) satılmakta ve bu fark "adil ticaret primi" olarak adlandırılmaktadır. Bu prim genellikle adil ticaretle ilgili kuruluşlara devredilmektedir. Bu kuruluşlar aldıkları bu primleri çalışanların ve üreticilerin lehine olacak şekilde gerek alt yapı gerek yönetim gerekse eğitim gibi alanlarda kullanarak onların daha sürdürülebilir ve kendilerini yönetebilir seviyelere ulaşmalarını sağlamaktadırlar. 2019 yılında toplanan adil ticaret primi 203,8 milyon avro olup bu primlerin büyük çoğunluğu kahve, kakao ve muz ürünlerinden elde edilmiştir (Fair Trade International, 2019).

4. Trakya Bölgesi İçin Sürdürülebilir Kalkınma ve Adil Ticaret Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde sürdürülebilir kalkınma amaçları ile adil ticaret ilkelerinin birbiriyle olan ilişkisinden ve tamamlayıcı yapısından bahsedilmektedir. Daha sonra Trakya bölgesinin tarım alanındaki mevcut durumu ve öne çıkan ürünleriyle ilgili bilgiler verilmekte, bu ürünlerin sürdürülebilir kalkınma amaçları ve adil ticaret ilkeleri kapsamında bölgesel kalkınmaya sağlayacağı faydalardan ve çeşitli önerilerden bahsedilip, bu anlamda bölgenin sahip olduğu avantajlar hakkında bilgi verilmektedir.

4.1. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile Adil Ticaret Uygulamalarının Kesişimi

Sürdürülebilir kalkınma amaçlarındaki ticari hedeflerin gerçekleştirilmesi noktasında, ülkeler ve ilgili sektörlerin uygun mal veya hizmetler için her seviyede ticaret sisteminin teşvik edilmesi gerekmektedir. Mevcut ticari politika ve sistemlerin genellikle sürdürülebilirliğe karşı ve yoksulluğa yönelik çalıştığı görülmektedir. Fakat ticari sistemler sürdürülebilir kalkınma akıyla tasarlanırsa çalışanların ve üreticilerin gelirlerinin artacağı, yoksullukla ve eşitsizlikle daha kolay mücadele edilerek kalıcı etkiler sağlanabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle ticaret kuralları yasa koyucular tarafından küçük işletmelerin lehine olabilecek şekilde düzenlenebilmektedir. Yasa koyucular veya devlet organları yanında adil ticaret organizasyonları da toplum destekli tarım, ulaşım ve adil ticaret projeleri gerçekleştirmektedir. Adil ticarete ve sürdürülebilirliğe odaklanmış olan bu kuruluşların desteklenmesi, üretim kapasitesinin artmasına ve haksız ticaret uygulamalarının üzerinde gözetim sağlanmasına yardımcı olabilecektir (Stafford-Smit vd., 2017). Mal ve hizmetlerin üretilmesi noktasında işçi haklarının ihmal edilmemesini amaçlayan gönüllü bir anlaşmalar bütününe içeren adil ticaret, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki marjinalleşmiş çiftçilerin sürdürülebilir kalkınmalarını desteklemek için geleneksel ticaret yapısına alternatif bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Bhavsar vd., 2021). İş dünyası, hükümetler ve sivil toplum kuruluşları insan hakları, sürdürülebilir kalkınma ve iklim krizi ile ilgili küresel zorlukları ele almak için yeni politikalara ve daha iddialı yaklaşımlara duyulan ihtiyacı giderek daha fazla kabul etmektedirler. Bu noktada Tallontire & Anderson (2020)'a göre adil ticaret, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının takip edilmesinde ve ölçülmesinde ihtiyaç duyulan “aktif ve kapsayıcı ortaklıkların” pratik bir örneği olarak görülmektedir.

Bu açıdan bakıldığında adil ticaret uygulamaları “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” ile birçok ortak noktaya sahiptir. 17 adet temel amaçtan oluşan “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” tüm dünyanın karşı karşıya kaldığı temel sorunları çözmeyi ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını hedeflemektedir. Bu 17 amaç arasında yer alan “Yoksulluğu Sonlandırma”, “Açlığı Sonlandırma”, “Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam”, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”, “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme”, “Nitelikli Eğitim” amaçları adil ticaret ilkeleri ile doğrudan ilişkilidir. Bu noktada sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla adil ticaret uygulamalarının kesiştiği bu alanlar küçük işletmeler, çeşitli bölgeler ve ülkeler için önemli fırsatlar sunabilmektedir. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, adil ticaret etiketli ürünlerin piyasadaki fiyatlarından yüksek bir seviyede satılmasıyla elde edilen adil ticaret primlerinin 2019 yılında yaklaşık 204 milyon avroya ulaştığı görülmektedir. Elde edilen bu primler, ilgili adil ticaret organizasyonları tarafından harcanmaktadır. Bu harcamalar sürdürülebilir kalkınma amaçlarına paralel bir şekilde yapılmakta olup 2019 yılında elde edilen adil ticaret primlerinin %17'si “yoksulluğu sonlandırma”, %57'si “açlığı sonlandırma”, %7'si “insana yakışır iş ve ekonomik büyüme”, %4'ü “toplumsal cinsiyet eşitliği” ve %3'ü “sağlıklı ve kaliteli yaşam” amaçlarına harcanmıştır (Fair Trade International, 2019). Görüldüğü gibi sürdürülebilir kalkınma amaçları ve adil ticaret uygulamaları ekonomik, sosyal ve çevresel bakımdan ülkeler, bölgeler, işletmeler hatta bireyler üzerinde önemli faydalar yaratabilmektedir.

4.2. Trakya Bölgesinin Tarım Ürünleri

Türkiye'nin kuzey-batı bölgesinde bulunan ve Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerini kapsayan Trakya bölgesi, tarım alanında yetkinliği ve Avrupa'ya geçiş noktasında köprü vazifesi görmesi nedeniyle oldukça önemli bir yapıya sahiptir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Edirne Tarımsal Yatırım Rehberi 2021'e göre; Edirne ili yüzölçümünün yaklaşık %51'i (3 milyon 109 bin hektar) tarım alanıdır. Edirne 2020 yılı itibariyle Türkiye'de üretilen toplam buğdayın yaklaşık %2,33'ünü (478.487 ton), çeltiğin %40'ını (396.993 ton), ayçiçeğinin %11,63'ünü (240.434 ton), kanolanın %20'sini (24.370 ton) karşılamaktadır. Kırklareli Tarımsal Yatırım Rehberi 2021'e göre; Kırklareli ilinin yüzölçümünün yaklaşık %36'sı (2 milyon 316 bin dekar) tarım alanıdır. Kırklareli 2020 yılı itibariyle Türkiye'de üretilen ayçiçeğinin yaklaşık %11'ini (226.320 ton) ve kanolanın %12,91'ini (15.692) karşılamaktadır. Tekirdağ Tarımsal Yatırım Rehberi 2021'e göre; Tekirdağ ilinin yüzölçümünün yaklaşık %63'ü (3 milyon 928 bin dekar) tarım alanıdır. Tekirdağ 2020 yılı itibariyle Türkiye'de üretilen ayçiçeğinin %17,13'ünü (353.982 ton) ve kanolanın %31,13'ünü (37.831 ton) karşılamaktadır. Trakya bölgesinde yoğun olarak yetiştirilen tarım ürünlerine ilişkin bilgiler Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Trakya Bölgesinde Yoğun Olarak Yetiştirilen Tarımsal Ürünlerin Miktarları ve Oranları (2020)

Ürünler	Türkiye Üretimi (ton)	Trakya Bölgesi Üretimi (ton)	Oran (%)	Edirne (ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Oran (%)	Kırklareli (ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Oran (%)	Tekirdağ (ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Oran (%)
Buğday	20.500.000	1.713.579	8,36	478.487	2,33	465.177	2,27	769.915	3,76
Kanola	121.542	77.983	64,09	24.370	20,05	15.692	12,91	37.831	31,13
Ayçiçeği	2.067.004	820.736	39,71	240.434	11,63	226.320	10,95	353.982	17,13
Çeltik	980.000	480.200*	49*	396.993	40,51	21.560*	%2,2*	30.380*	%3,1*

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Edirne, Kırklareli, Tekirdağ 2021 Tarımsal Yatırım Rehberi

* Tarım Ürünleri Piyasaları: Çeltik. Tarımsal Ekonomik ve Politika Geliştirme Enstitüsü verileri kullanılmıştır.

Tablo 3. incelendiğinde Türkiye'de üretilen buğdayın yaklaşık %8'inin, kanolanın %64'ünün, ayçiçeğinin yaklaşık %40'ının ve çeltiğin %49'unun Trakya bölgesinde yetiştirildiği görülmektedir. Tablodaki veriler incelendiğinde Trakya bölgesinin kanola, ayçiçeği ve çeltik üretiminde Türkiye'deki en önemli üretim alanlarından olduğu görülmektedir.

Trakya bölgesindeki tarımsal veriler incelendiğinde, bölgenin tarım alanında özellikle buğday, kanola, ayçiçeği ve pirinç ürünlerinde oldukça önemli bir ağırlığının olduğu görülmektedir. Bölge açısından, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik etkin politikaların geliştirilmesinin, adil ticaret farkındalığının artırılarak ürünlerin adil ticaret sertifikalarına sahip olmasının, ürünlerin üretim ve pazarlama aşamalarında fark yaratacak bir niteliğe kavuşmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

4.3. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Adil Ticaret Uygulamalarının Trakya Bölgesi Açısından Değerlendirilmesi

2020 yılı itibariyle Türkiye'nin bitkisel üretim değeri yaklaşık 245 milyar TL'dir. Bunun yaklaşık %40'ını tahıllar ve diğer bitkisel ürünler, geri kalanını ise sebzeler ve meyveler oluşturmaktadır (Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2021-2023). Tarım alanında Türkiye'de önemli bir yeri olan Trakya bölgesinin, özellikle tahıllar noktasında kanola üretiminin %64'üne, çeltik üretiminin yaklaşık %50'sine, ayçiçeği üretiminin yaklaşık %40'ına sahip olduğu düşünüldüğünde, adil ticaret ilkelerinin ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik politikaların uygulanmasının bölgeye ve Türkiye'ye ekonomik, sosyal ve çevresel katkılar sunacağı ve bölgesel kalkınmada önemli bir rol üstleneceği düşünülmektedir.

Bu kapsamda sürdürülebilir kalkınma amaçları ve adil ticaret uygulamalarının Trakya bölgesine sunacağı olumlu katkılar şu şekilde değerlendirilebilmektedir:

- Sürdürülebilir kalkınma amaçlarından “Açlığı Sonlandırma” amacı, 2030 yılına kadar aile çiftçileri gibi küçük üreticilerin gelir ve tarımsal verimliliğini ikiye katlamak, sürdürülebilir gıda üretim sistemleri oluşturmak ve tarımsal üretim kapasitelerini artırmak gibi hedefleri kapsamaktadır. Adil ticaret ilkelerinin bölgede çiftçilikle uğraşan işletmelere uygulanmasının hem çiftçilerin eğitiminin sağlanmasına hem de ulusal/uluslararası iş birliklerinin geliştirilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.
- Sürdürülebilir kalkınma amaçlarından “Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam” amacı ile insanların daha sağlıklı ortamlarda yaşaması ve 2030 yılına kadar hava, toprak ve su kirliliğinden ölen insanların sayısının azaltılması hedeflenmektedir. Bölgedeki tarım üreticilerinin adil ticaret uygulamalarını benimsemesiyle hem suyu daha verimli kullanabilmesine hem toprak ve havayı daha az kirletecek uygulamaları hayata geçirerek tarımsal kaynaklı su kirliliğinin azalmasına ve tüketicilerin daha sağlıklı besinler tedarik etmesine yardımcı olabilecekleri düşünülmektedir.
- Sürdürülebilir kalkınma amaçlarından “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” amacıyla, kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayattaki karar alma süreçlerinde yer alması hedeflenmektedir. Bu hedef adil ticaret uygulamalarının 6. maddesi ile yakından ilişkili olup, tarım sektöründe kadın çalışanlara yönelik oluşabilecek ayrımcılıkların önüne geçilebilecek ve kadın girişimcilerin desteklenerek ekonomik olarak güçlendirilmesini sağlayacak bir politika olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu ilkelerin uygulanmasının tarım sektöründe çalışan bireylerin çalışma saatlerinin belirlenmesine, çalışma şartlarının ve yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Sürdürülebilir kalkınma amaçlarından “Sorumlu Üretim ve Tüketim” amacı doğrultusunda hasat sonrası kayıpların dahil olduğu üretim ve tedarik zincirindeki kayıp miktarlarını azaltmak, kaynakların sürdürülebilir yönetimini ve verimli kullanımını artırmak gibi hedefler belirlenmiştir. Tarım sektörü dünyada en büyük su tüketicisidir ve insanların kullandığı taze suyun %70'i tarım sektöründe kullanılmaktadır. Adil ticaret uygulamaları ve üreticilerin bilinçlendirilmesi yardımıyla su kaynaklarının daha verimli kullanılabilmesi düşünülmektedir. Tüketim boyutunda ise dünyanın pek çok ülkesinde temiz ve sağlıklı yiyecek tedarik edemeyen insanların varlığı, adil ticaret uygulamaları sayesinde azaltılmaya çalışılmaktadır. Bu noktada adil ticaret ilkelerinin tarım

işletmeleri tarafından benimsenmesinin daha verimli üretim ve tedarik zincirinin oluşturulmasına, üretici ve satıcı arasındaki ağın daha hızlı ve etkili olmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

- Adil ticaret uygulamalarının bölgedeki çiftçilere aktarılmasıyla birlikte çiftçiler, ürünlerinde “Adil Ticaret Garantisi” yazılı etiketleri kullanabileceklerdir. Böylelikle tüketicilerin ürünleri, diğer ürün ve markalardan farklılaşarak pazarda farklı bir konuma sahip olup pazarın farklı kesimlerine hitap edebilecektir. Aynı zamanda bu etiketlerin kullanımıyla 500 milyon avrodan fazla hacmi olan adil ticaret ürünlerini satın almayı taahhüt eden WFTO toptancılarıyla ve 1.500’den fazla perakendeciyle bağlantı kurarak diğer ülkeler ile çok taraflı ilişkilerin zemini hazırlanabilecektir. Böylelikle tarımsal ürünlerde uluslararası rekabette öne çıkabilecek çeşitliliğin ve markalaşmanın sağlanması ile sürdürülebilir bir ihracat artışına katkı sağlanabilecektir.
- TÜİK verilerine göre tarımda istihdam edilen kişi sayısı 2010-2021 yılları arasında 5 milyon 110 binden 4 milyon 766 bine gerilemiştir. Bununla birlikte tarıma dayalı istihdamın yıllar itibariyle azalmaya devam edeceği öngörülmektedir (Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2021-2023). Bunun yanında On Birinci Kalkınma Planı çerçevesinde hazırlanan Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi raporunda, İklim Dostu Tarım Uygulamaları Projesi ve Uygulamalı Çiftçi Okulu Projeleri hayata geçirilmektedir. Buna benzer projelerin ve çiftçilere yönelik eğitim faaliyetlerinin artırılması, bu proje ve eğitim faaliyetlerinde adil ticaretin ilkelerinden ve sağlayacağı faydalardan bahsedilmesinin hem adil ticarete hem de çiftçiliğe olan ilgiyi artırarak tarıma dayalı istihdamda kaliteli işgücünün artmasına, kente göçün azalarak nüfusun kırsalda tutulmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca tarımda çalışan genç nüfusun sosyal güvenlik sistemine dâhil edilmesine ve kayıt dışı istihdamın önüne geçilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Bölgede sürdürülebilir kalkınma amaçları ve adil ticaret ilkelerinin uygulanmaya başlanması, öncelikli gelişme alanlarından biri olan tarım sektöründe örgütlülüğü ve verimliliği yükseltecek, tohumdan sofraya kadar tüm zincirin kayıt altına alınmasını sağlayacaktır. Bunun yanında gıda güvenilirliğinin temin edilmesine, üretimde kayıpların azaltılmasına ve piyasaların düzenlenmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca pirinç, ayçiçeği ve kanola gibi tarım ürünlerinin tanıtım, pazarlama ve markalaşmasına yönelik önemli katkılar sunacağı, yeni girişimcilerin ortaya çıkmasına, girişimcilik kültürü ve kapasitesinin artmasına zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir.
- Tarımla ilgili ürünlerde adil ticaret uygulamalarının sağlıklı bir şekilde yürütülmesi, adil ticaret işaretli ürünlerin daha da yaygınlaşması gıda güvenliğinin sağlanması açısından da oldukça önemlidir. Adil ticaret ilkelerinin uygulanması ürünlerde bulunan zararlı katkı maddelerinin, pestisitlerin, hormonların ürün içeriklerinden çıkartılmasına, gıda güvenliğinin sağlanarak tüketicilerin daha sağlıklı ürünler tüketmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca bu ilkelere göre üretim yapılmasının tarım açısından Avrupa Birliği’ne uyum çalışmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Trakya bölgesinin sürdürülebilir kalkınma amaçları ve adil ticaret uygulamalarının hayata geçirilmesi noktasında sahip olduğu bir takım özellik ve avantajlar şu şekilde sıralanabilmektedir;

- Çeltik ve yağ bitkileri üretiminde birinci sırada olması,
- Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının yeterli olması,
- Tarım arazilerinin makinalı tarıma elverişli olması,
- Çorlu ve İstanbul havaalanına yakın olması,
- Avrupa ile demiryolu bağlantısına sahip olması,
- Edirne özelinde AB ülkelerine ve pazarına yakın olması,
- Hızlı tren projesi ile İstanbul ve Anadolu bölgesine ulaşım kolaylığı olması,
- Tekirdağ limanlarına yakın olması sebebiyle deniz taşımacılığına uygun olması.

Bu avantajların bölgedeki tarımın gelişmesine, üretilen ürünlerin Türkiye ve dünya pazarlarına kolay ve hızlı bir şekilde ulaştırılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Sahip olunan bu avantajlarla birlikte ürünlerin adil ticaret etiketi almasıyla birlikte, sürdürülebilir bölgesel kalkınmaya katkı sağlanacağı, tarımın daha da gelişeceği ve tarım sektöründe çalışanların daha iyi şartlarda yaşama ve iş yapma imkanına sahip olacağı düşünülmektedir.

Adil ticaret sertifikalı üretici kuruluşları ve tarlalarda çalışan çiftçi ve tarım işçisi sayısı dünya genelinde 2 milyona yakındır. Türkiye'deki durum incelendiğinde ise adil ticarete yönelik algının ve adil ticaret etiketli ürünlere talebin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Türkiye'de organik ürünlerin, ekoloji dostu ürünlerin ve adil ticaret ürünlerinin kontrol ve sertifikasyonunu yapan şirketlerden birisi olan Institute For Marketecology (IMO) Türkiye yetkilisine göre, ülkemizde adil ticaret hareketinin yeterli seviyelerde olmadığı, tüketicilerin bu ürünleri talep etme düzeylerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir (Arslantürk ve Aysen, 2015). Kapusuz ve Kimzan (2016) tarafından Türkiye'de yapılan çalışmada, tüketicilerin adil ticaret hakkındaki bilgilerinin artmasının ve adil ticarete güvenmesinin, tüketicilerin adil ticaret primi ödeme istekliliğini artırdığını yani kişilerin adil ticaret ürünlerine daha fazla ücret ödemeyi kabul edebileceklerini ortaya koymaktadır. Bhavsar vd., (2021) yapmış oldukları çalışmada adil ticaret ile ilgili yapılacak reklam ve bilinçlendirme kampanyalarının adil ticaret hedeflerine ulaşmada önemli rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır. Çünkü tüketicilerin adil ticaret ürünlerine yönelik farkındalıklarının artması, şirketlerin kârını ve çalışanların sosyal primlerini önemli ölçüde artırmaktadır. Bacon vd., (2008) yaptıkları saha çalışmasında, Nikaragua'daki kahve üreticilerinin adil ticaret organizasyonuna üye olmalarının binyıl kalkınma amaçlarına ulaşmada nasıl bir etki sağladığını araştırmışlardır. Altı yıllık saha araştırması sonucunda adil ticaret kooperatiflerine bağlı çiftçilerin eğitim, alt yapı yatırımları ve maddi tasarruflar bağlamında olumlu yönde etkilendikleri görülmektedir. Bununla birlikte 2010 ve 2018 yılları incelendiğinde küresel bazda adil ticaret ürünlerinin perakende hacminin iki katından fazla artarak 4,3 milyar avrodan 9,8 milyar avro seviyelerine ulaştığı görülmektedir (Fair Trade International, 2010; 2018). Bölge genelinde adil ticaret ilkelerine yönelik gerçekleştirilecek tanıtım ve eğitim faaliyetleri sonucunda hem üreticilerin hem de tüketicilerin adil ticaret ürünlerine yönelik bilgi sahibi olmaları sağlanabilecektir.

Üretici açısından bakıldığında bölge genelinde sertifikasyon işlemlerinin başlamasıyla dünyadaki adil ticaret pazarına giriş sağlanabilecektir. Tüketiciler açısından bakıldığında ise onların farkındalığının artması, adil ticaret ürünlerine daha fazla ücret ödeme isteğini artırarak adil ticaret primlerinin artmasına yardımcı olabilecektir. Bölgede adil ticaret ürünlerinin ve satışlarının artması, adil ticaret primlerinin de artmasına, bu primlerin kooperatifler yardımıyla çiftçilerin eğitimi, alt yapı yatırımları gibi alanda kullanılarak bölgedeki üretim ve yaşam kalitesinin artmasına yardımcı olabilecektir. Bunun yanında adil ticaret sertifikalı ürünlerin, üretimde çalışan çiftçi ve tarım işçisinin artması Trakya bölgesinin ülkemiz açısından adil ticaret pazarının önemli bir paydaşı, diğer il ve bölgelere ise yol gösterici bir konuma sahip olmasını sağlayabilecektir. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının ve adil ticaret ilkelerin uygulanması bölgenin üretimin kaliteli, ticaretin kolay ve güvenle yapıldığı bir merkez olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Sonuç

Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının ve adil ticaret uygulamalarının bölgesel kalkınma ve çiftçilerin/üreticilerin/çalışanların refahına sağlayacağı katkılar düşünüldüğünde, Trakya bölgesinin pazara yakınlık bakımından bulunduğu coğrafi konumu ve tarım ürünleri kapasitesi gibi avantajları sayesinde önemli bir fark yaratacağı düşünülmektedir. Adil ticaret ürünlerine olan talebin dünya genelinde gün geçtikçe arttığı bilinmekte olup, Trakya bölgesinin yalnızca tedarik noktası değil aynı zamanda üretim noktası olabileme potansiyeli mevcuttur. Bu noktada üreticilerin/çiftçilerin bilinçlendirilmesi, kalkınma ajansları, üniversiteler ve yerel yönetimler ile iş birliği yapılarak adil ticaret ve sürdürülebilir kalkınma amaçları hakkında bilgiler verilmesi bölgesinin adil ticaret pazarında önemli bir yer alması için oldukça önemlidir. Adil ticaret organizasyonuna bağlı olarak geliştirilen “Adil Ticaret Şehirleri”, yerel ve bölgesel bazda adil ticaret ilkelerinin benimsenmesi, adil ticaret ürünlerinin üretim ve tanıtımının yaygınlaştırılması için kurulmuş bir organizasyondur. Dünya çapında pek çok kentin dahil olduğu bu ağa Türkiye’den dahil olan tek il ise 2021 haziran ayında dahil olan İzmir Büyükşehir Belediyesidir. İzmir’in bu ağa dahil olması İzmir bölgesi açısından oldukça önemli bir gelişme olmakla birlikte Trakya Bölgesindeki belediyelerin de “Adil Ticaret Şehirleri” ağına dahil olması tavsiye edilmektedir. Trakya bölgesindeki belediyelerin bu ağa dahil olması bölgesel anlamda adil ticaret farkındalığının ve adil ticaret pazarının gelişmesine katkı sağlayabilecektir. Bunun yanında ülke çapında adil ticaretin bilinirliğinin artmasına ve diğer belediyelerin bu ağa katılımını teşvik ederek örnek bir model oluşturulmasına katkı sağlanabilecektir.

Hâlihazırda yerel tüketicilerin adil ticaret ürünleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması durumu tüketicilerin reklam, duyuru ve çeşitli etkinliklerle bilgilendirilmesiyle tersine çevrilebilecektir. Bu sebeple hem yurtiçi hem de yurtdışı pazarlara açılma noktasında yeterli talep sağlanarak adil ticaret etiketli ürünlerin satışı artırılabilir. Böylelikle hem üreticiler/çalışanlar hem tüketiciler hem de bölgedeki diğer paydaşların bölgesel kalkınmadan faydalanmaları sağlanabilecektir. Adil ticaret ilkelerinin birçoğu organik tarım için gerekli olan kriterleri sağlamakta, bu iki üretim yapısı birbirine benzer özellikler göstermektedir. Organik tarım ve organik tarım ürünleri pazarı nasıl ki zamanla ülkemizde kabul görmeye başlamış ve şu anda önemli bir pazar payına sahipse, adil ticaret ürünlerinin de zamanla hem tüketiciler hem de üreticiler tarafından kabul görerek önemli bir pazara sahip olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ağır, H. B., Kaynakçı, C., & Akbay, C. (2016). *Tarımsal Pazarlamada Adil Ticaretin Değerlendirilmesi*, XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 25-27 Mayıs, Isparta, Türkiye.
- Arslantürk, Y., & Aysen, E. (2015). Adil Ticaret ve Organik Gıda Pazarları: Ankara Örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 15-26.
- Bacon, C. M., Ernesto Mendez, V., Gómez, M. E. F., Stuart, D., & Flores, S. R. D. (2008). Are sustainable coffee certifications enough to secure farmer livelihoods? The millenium development goals and Nicaragua's Fair Trade cooperatives. *Globalizations*, 5(2), 259-274.
- Bhavsar, A., Diallo, C., & Ülkü, M. A. (2021). Towards sustainable development: Optimal pricing and sales strategies for retailing fair trade products. *Journal of Cleaner Production*, 286, 124990.
- Edirne Tarımsal Yatırım Rehberi 2021, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi.
https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/edirne.pdf
- European Fair Trade Association (EFTA), 'Fair Trade', at <http://www.european-fair-trade-association.org/observatory/index.php/fairtrade>, Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- Fair Trade International, 2010. Growing Stronger Together: Annual Report 2009-2010.
<https://www.yumpu.com/en/document/read/15538228/annual-report-2009-2010-fairtrade-international>
- Fair Trade International, 2018. Working Together for Fair and Sustainable Trade: Annual Report 2017-2018. https://files.fairtrade.net/publications/2017-18_FI_AnnualReport.pdf
- Fair Trade International, 2019. Monitoring The Scope And Benefits Of Fairtrade, Monitoring Report 12th Edition. <https://files.fairtrade.net/publications/monitoring-report-overview-FINAL-jul02.pdf>
- Kapusuz, S., & Kimzan, H. S. (2016). Adil ticaret bilgisi, adil ticaret primi ödeme istekliliği ve adil ticaret bağlılığı ilişkisinde adil ticarete duyulan güvenin rolü: Türkiye örneği. *İş Ahlakı Dergisi*, 9(1), 49.
- Kırklareli Tarımsal Yatırım Rehberi 2021, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi.
https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/k%C4%B1rklareli.pdf
- Le Mare, A. (2008). The impact of fair trade on social and economic development: A review of the literature. *Geography Compass*, 2(6), 1922-1942.
- Modelo, M. 2014. The paradox of fair trade. https://ssir.org/articles/entry/the_paradox_of_fair_trade Erişim Tarihi: 04.08.2021
- Naylor, L. (2014). "Some are more fair than others": fair trade certification, development, and North-South subjects. *Agriculture and Human Values*, 31(2), 273-284.

Sachs, J. D. (2012). From millennium development goals to sustainable development goals. *The Lancet*, 379(9832), 2206-2211.

Stafford-Smith, M., Griggs, D., Gaffney, O., Ullah, F., Reyers, B., Kanie, N., ... & O'Connell, D. (2017). Integration: the key to implementing the Sustainable Development Goals. *Sustainability Science*, 12(6), 911-919.

Tallontire, A., & Anderson, M. (2020). Guest Editorial: Special issue on Fair Trade and the Sustainable Development Goals. *Food Chain*, 9(1), 1-7.

Tarım Ürünleri Piyasaları: Çeltik Ocak 2020.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2020->

[Ocak%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/%C3%87eltik%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasa%20Raporu%202020%20ocak.pdf](https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/%C3%87eltik%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasa%20Raporu%202020%20ocak.pdf) Erişim Tarihi: 12.08.2021.

Tekirdağ Tarımsal Yatırım Rehberi 2021, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi.

https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/tekirdag.pdf

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2021-2023. <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Belgeler/UKKS-Strateji-Belgesi.pdf> Erişim Tarihi: 12.08.2021.

United Nations. Sustainable Development Goals: 17 Goals to Transform our World <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> Erişim Tarihi: 09.08.2021

Wang, E. S. T., & Chen, Y. C. (2019). Effects of perceived justice of fair trade organizations on consumers' purchase intention toward fair trade products. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 50, 66-72.

WCED, 1987. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

İnternet Kaynakları

<https://www.fairtrade.net/impact> Erişim Tarihi: 05.08.2021

<https://wfto.com/our-fair-trade-system#10-principles-of-fair-trade> Erişim Tarihi: 01.07.2021

Acknowledge: This research was presented orally at the EMI-2021 conference.

Araştırma ve Yayın Etiği:

Bu çalışmada, araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulduğu yazar tarafından taahhüt edilmektedir.

Research and Publication Ethics:

In this study, the rules of research and publication ethics were fully followed by author.